

הכנס המדעי ה-14
מחקר, עיון ויצירה באורנים – תשע"ג

סימפוזיון

מדיניות הוראת שפת אם והוראת שפות נוספות

יו"ר ומארגנת: ד"ר ג'נינה קהן-הורביץ

מדיניות הוראת שפת-אם והוראת שפות נוספות
Language instruction policies, additional language
and literacy teaching in Israel

יו"ר ומארגנת: ג'נינה קהן הורביץ

מציגות: מילה שוורץ, סטפני פוקס, ג'נינה קהן-הורביץ

ישראל מהווה שדה מיוחד לחקר סוגיות ברכישת שפה דבורה וכתובה בשפות עברית וערבית כשפות רשמיות של המדינה, ובשפה האנגלית כשפה נוספת הנלמדת כבר בשנים הראשונות של בית הספר היסודי. בנוסף, בישראל נמצאות קהילות עולים המשמרות את שפת המוצא. בעוד שרכישת שפה ראשונה נחשבת כדבר מובן מאליו במסגרת ביתית וחינוכית, לא כך הדבר לגבי רכישת שפות נוספות ולגבי אוריינות בשפה ראשונה ובשפות נוספות. שלושת המחקרים בסימפוזיון המוצע מתייחסים לסוגיות הקשורות לרכישת שפות ואוריינות בשפות נוספות.

המחקר הראשון, שנערך על-ידי שוורץ (2011), דן בשני מודלים לחינוך דו-לשוני בגיל הרך בארץ כבסיס למדיניות לשונית וחינוכית. המודל הראשון, המאפיין גני ילדים דוברי רוסית-עברית מתבסס על גישה של First Language First, כאשר עד גיל שלוש הילדים מתקשרים בגן בשפת האם (רוסית) ולאחר מכן שתי שפות נרכשות באמצעות למידה בזמנים שונים במהלך היום בגן. המודל השני מבוסס על הגישה של Translanguaging, כאשר שתי שפות נרכשות בו-זמנית במהלך היום בגנים דוברי ערבית-עברית. המחקר בדק כיצד נבנתה המדיניות החינוכית והלשונית של הגנים הדו-לשוניים ואילו שינויים היא עברה במהלך יישום המודלים. ממצאי המחקר הראו שהמודלים התגבשו לאחר תהליך ארוך טווח של ניסוי וטעייה. בגנים דוברי רוסית-עברית, יישום של First Language First מאפשר למנוע אובדן של שפת האם, רוסית, ולהקל על התווספות העברית כשפה שנייה. בגנים דוברי ערבית-עברית, מדיניות ה- Translanguaging הינה אסטרטגיה פרגמטית שמטרתה לחזק את המוטיבציה לרכישת ערבית בקרב דוברי עברית בגנים דו-לשוניים. בנוסף, מודל זה מקדם מודעות מטא-לשונית.

המחקר השני, של פוקס, קהן-הורביץ וברזניץ (2012), בדק יעילות של תוכנת מחשב להאצת הקריאה באנגלית כשפה זרה בקרב תלמידים דוברי עברית בכיתה ט'. התוכנה כוללת יחידות אורתוגרפיות ברמה של מילים, משפטים וטקסטים. המטרה הייתה לשפר את הבנת הנקרא באנגלית. האימון הועבר בעשרה מפגשים לתלמידים חלשים ולתלמידים חזקים יותר באנגלית בכיתות מב"ר. התוצאות הצביעו על שיפור משמעותי בהישגים בהבנת הנקרא באנגלית בין המבחן שנערך לפני ההתערבות ובין המבחן שנערך לאחריה. תלמידים חלשים הראו שיפור משמעותי בדיוק בקריאה, בזמן התגובה ובקצב הקריאה, בפענוח פונולוגי ובהבנת הנקרא ברמת המשפט. הקוראים החזקים הראו תוצאות גבוהות יותר בדיוק, בהשלמת טקסט ובהבנת הנקרא. ייתכן שקבוצת הקוראים החלשים לא קיבלה אימון מספק ונדרשו יותר פגישות אימון כדי לשפר את הבנת הנקרא ברמת הטקסט.

המחקר השלישי, שנערך על-ידי קהן-הורביץ (2012), התייחס לידע הנחוץ למורים לאנגלית כשפה זרה על מנת ללמד קרוא וכתוב באנגלית. נבדק ידע של אורתוגרפיה אנגלית בקרב סטודנטים ומורים לאנגלית כשפה זרה. נבדק האם ישנם הבדלים בידע אורתוגרפי, איות מילים ואיות מילות-תפל לפי קבוצה (פרחי הוראה לאנגלית שהשתתפו בקורס בנושא ידע אורתוגרפי באנגלית, פרחי הוראה שלא השתתפו ומורים לאנגלית שלומדים לקראת תואר שני שלא השתתפו בקורס). נמצא כי הידע האורתוגרפי של הקבוצה שהשתתפה בקורס גבוה יותר לאחר הקורס מאשר לפניו. לעומת זאת, עבור קבוצות הביקורת לא נמצאו

הבדלים בין הידע האורתוגרפי לפני ואחרי הלמידה בקורס. לאחר סיום הקורס, נמצא כי הידע האורתוגרפי עבור קבוצת הניסוי גבוה יותר מאשר עבור שתי קבוצות הביקורת שכללו מורים לאנגלית.

מילות מפתח: אנגלית, האצת קריאה, ידע מורים, אורתוגרפיה